

การขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมสู่ชุมชนเมืองน่าอยู่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต The driving of Buddhist innovations to the livable city community to improve the quality of life.

พระครูโสภาสนนทกิตต์, ผศ.ดร.

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: surachaihongtrakool@gmail.com

(Received : Septembe 20, 2023 ; Edit : Septembe 30, 2023 ; accepted : Septembe 30, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดการสื่อสารในการเทศพ 2) เพื่อขับเคลื่อนระบบการจัดการเทศพ และ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และการสร้างเครือข่ายการเทศพใช้ระเบียบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการวิจัย กระบวนการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาชุดการสื่อสารในการเทศพ การสื่อสารควรเป็นไปแบบสองทางคือ สามารถตอบโต้หรือซักถามได้ตลอดเวลาเกี่ยวกับระบบหรือขั้นตอนการใช้งานเทศพ ซึ่งช่วงแรกในการใช้งานอาจต้องคอยตอบข้อซักถามหรือแก้ปัญหาค่อนข้างมาก ซึ่งหากได้ทดลองปฏิบัติจริงแล้วก็จะทำให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น ทีมงานที่จัดทำโครงการ ควรมีการติดตามคอยช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้างานมาปนกิจด้วยการพัฒนาชุดการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจและต้องการสื่อถึงองค์ประกอบในการเทศพ มีลักษณะดังนี้ คือ การพัฒนาชุดการสื่อสารสำหรับประชาชนทั่วไป ควรมีลักษณะที่เข้าใจได้ง่าย มีรูปแบบ ที่ชัดเจน มีสีสันที่น่าอ่าน อาจจะเป็นแผ่นพับ โปสเตอร์ ทางเว็บไซต์ออนไลน์ แอปพลิเคชัน หรืออยู่ในรูปแบบคลิปวิดีโอที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ชัดเจน อธิบายถึงภัยเงียบจากสารพิษส่งผลต่อสุขภาพชุมชน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหา

2. การที่จะขับเคลื่อนระบบการจัดการเทศพอย่างมีประสิทธิภาพควรมีการจัดการในลักษณะดังต่อไปนี้ จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการและให้ความรู้แก่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการมาปนกิจเทศพเกี่ยวกับการใช้เทศพเพื่อลดมลพิษที่เกิดขึ้น ขอความร่วมมือและประสานงานไปยังทุกภาคส่วน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาผลกระทบทางอากาศที่เกิดขึ้นจากการเทศพที่จะส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย ชีวิตและสิ่งแวดล้อม นำเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการเพื่อที่จะเก็บข้อมูลและ

ประชาสัมพันธ์การติดต่อสื่อสารของแต่ละฝ่ายงาน มีการติดตามผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีการวัดและประเมินผลเพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น

3. ปัญหาการสร้างเครือข่ายการเผาศพไร้มลพิษ ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างและรูปแบบการทำงานเครือข่ายการเผาศพไร้มลพิษ 2) ด้านความเชื่อวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น 3) ด้านสังคม โครงสร้างเชิงพื้นที่ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 5) งบประมาณการพัฒนาในรูปแบบการเผาศพ และ 6) หน่วยงานภาครัฐ

การขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมการสู่ชุมชนเมืองนำอยู่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นนวัตกรรมเกี่ยวกับการเผาศพ หรือในในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาหลายๆ อย่างของวัด ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การเผาศพในเขตกรุงเทพมหานคร และในชุมชนต่างจังหวัด ล้วนก็มีการเผาศพตามความเชื่อ หรือเป็นหนึ่งในพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ และการเผาศพแต่ละครั้งนั้น ใช้ทรัพยากรธรรม สิ่งประดับชนิดต่างๆ รวมทั้งการจัดดอกไม้สด พวงหรีด น้ำมันเชื้อเพลิง หรืออาจจะถ่าน และฟืน สิ่งประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นสารตั้งต้นการเกิดมลพิษ มลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้น มักเกิดขึ้นเนื่องจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ หรืออุณหภูมิไม่สูงพอ ทำให้เกิดมลพิษ เช่น ฝุ่นละออง ก๊าซคาร์บอน มอนอกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์รวมทั้งเขม่า และซีเถ้าจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง และกลิ่นจากการสลายตัวของสารอินทรีย์ในศพ ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนด้วย จะเข้าสู่ร่างกายโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากติดไปตามเสื้อผ้า อาหาร ภาชนะเครื่องใช้ที่อยู่ในวัด รวมถึงที่ถูกลมพัดฟุ้งกระจายไปตกในพื้นที่ห่างไกลออกไป จึงกลายเป็นเรื่องยากที่ประชาชนที่จะไปร่วมงาน ไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากสารพิษดังกล่าวได้ เนื่องจากอาจจะมีย่อยอาศัยใกล้กับบริเวณวัดหรือไปร่วมงานศพ เรียกว่าเป็นวิถีชีวิตของคนไทย

คำสำคัญ : การขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมการ;ชุมชนเมืองนำอยู่; เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต.

Abstract

The objectives of this research are: 1) to develop a communication kit for cremation; 2) how to drive cremation management systems in other areas; 3) to analyze problems, obstacles, and in which direction to build a cremation network. Use this research protocol as Qualitative Research and Action Research as part of the research process.

The research results were found that:

1. Development of communication kits for cremation communication should be two-way : Able to respond or ask questions at any time about the system or procedures for using the crematorium. which, if actually tried and practiced, will make them more proficient Project team There should be a follow-up to help. To understand and want to convey the elements of cremation, may be divided into 2 types as follows. 1) Development of a communication kit for the general public. 2) Development of communication kits for officers crematorium management.

2. To drive an efficient cremation management system, it should be managed in the following ways : Organizing workshops and educating people in cremation-related duties on the use of crematoriums to reduce pollution. Ask for cooperation and coordination to all sectors. and pointed out the problem of air pollution caused by cremation that will have a negative effect on the health of the body life and environment Use communication technology and Internet system to drive the project in order to collect information and publicize the communication of each department. Project implementation is continuously monitored and measured and evaluated in order to improve as well.

3. Sustainable Development to be aware of social and environmental aspects to be aware and have behaviors that focus on social responsibility because of the funeral arrangements of the temple It is considered to create a circular economic system for the community. It is linked to a business mechanism related to funeral arrangements. Whether it's a coffin shop wooden shop Restaurant and fuel cause employment Generate revolving income for officers crematorium and get better of their life.

Keywords : The driving of Buddhist innovations ; the livable city community ; improve the quality of life.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมสู่ชุมชนเมืองน่าอยู่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นแนวทางการพัฒนา หรือแก้ปัญหาชุมชนที่อยู่บนปรัชญา แนวคิด และหลักการการพัฒนาเมืองหรือชุมชนที่เน้นการร่วมกันจัดการแก้ไข ปัญหาแบบไม่แยกส่วน เป็นการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม หรือแบบบูรณาการภารกิจของทุกฝ่าย ทุกภาคส่วน เข้าด้วยกันเป็นกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วนซึ่งกันและกัน เพื่อมองเห็นข้อดี หรือข้อได้เปรียบเมื่อมีอีกฝ่ายหนึ่งมาร่วมด้วย อันจะทำให้งานบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อทุก ฝ่ายได้เรียนรู้ มีส่วนผูกพันก็จะทำให้กิจกรรมการพัฒนา หรือแก้ปัญหาเมืองในด้านใดๆ นั้นดำเนินต่อไปอย่าง สืบเนื่องและยั่งยืน จึงอาจมีความแตกต่างจากแนวทางการแก้ไขปัญห หรือการพัฒนาแบบเดิมที่มุ่งเน้นให้เกิด องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลักในการจัดการแก้ไขปัญห และปัญหาของแนวทางการจัดการ ซึ่ง พัฒนาพื้นที่เช่นนี้ยังขาดความเท่าทันในการจัดการปัญหาพื้นที่ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับไชยยันตร์ กัมปนาท แสนยากกร ให้ความหมายในเชิงการพัฒนาชุมชนเช่นเดียวกันว่าหมายถึง ขบวนการที่จะทำให้ประชาชน ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกาย สุขภาพจิตและ สุขภาพสังคม และพร้อมที่จะร่วมกันสรรค์สร้างภาวะ แวดล้อมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต(ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากกร(ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากกร,2560) ปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาศพ เช่น เขม่าควันและกลิ่น มักจะเกิดในช่วงต้นๆ โดยตามประเพณีจะมี การเผาโลงไปพร้อมกับเผาศพ ในช่วง 30 นาทีแรก เปลวไฟจะไหม้เลียลามโลงจนแตกและเมื่อโลงแตกแล้ว ศพจึงจะถูกเปลวไฟเผาไหม้ ในช่วงนี้จะมีการกระเหยน้ำออกมาจะทำให้อุณหภูมิในเตาเผาลดลง หากไม่มีการ

โหมไฟให้พอเหมาะอาจทำให้เกิดการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ก็จะเกิดเขม่าควันและมลพิษอื่นๆ จากการสลายตัวของไขมันและองค์ประกอบอื่นๆ ที่ถูกเผาไหม้ โดยเฉพาะสิ่งของต่างๆ ที่บรรจุไปในเตาเผาศพ เช่น เสื้อผ้า และอุปกรณ์เครื่องใช้ส่วนตัวของผู้เสียชีวิต เป็นต้น ช่วงการเผาศพนี้จะใช้เวลาประมาณ 20-30 นาทีหลังจากช่วงนี้แล้ว อุณหภูมิจะเพิ่มขึ้น ศพจะไหม้และเขม่าควันจะสลายตัวของกระดูกซึ่งจะไม่มีการเกิดขึ้นในช่วงนี้ มลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้น มักเกิดเนื่องจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์หรืออุณหภูมิไม่สูงพอทำให้เกิดสารมลพิษ เช่น ฝุ่นละออง ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ รวมทั้งเขม่าและซีเถ้าจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงและกลิ่นจากการสลายตัวของสารอินทรีย์ในศพ ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ และมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนด้วย องค์ประกอบของกลิ่นจากการเผาศพนั้นจะประกอบไปด้วยก๊าซหลายชนิด เช่น แอมโมเนีย (NH₃) ไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H₂S) เมอร์แคปแทน (-SH) และฟอร์มาลดีไฮด์ (จากน้ำยารักษาศพ) เป็นต้น ซึ่งก๊าซเหล่านี้จะสามารถถูกกำจัดได้โดยการเผาไหม้ที่อุณหภูมิสูงในห้องเผาไหม้(กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2543)

ด้วยชุมชนและวัด อยู่ในพื้นที่ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยลักษณะของโครงสร้างชุมชน พบว่าในชุมชน มักจะมีวัดประจำชุมชน และวัดเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ หนึ่งในศาสนกิจที่พบว่ามีผลกระทบต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมชุมชน นั่นคือ การฃาปนกิจศพ โดยการฃาปนกิจศพแต่ละครั้งนั้น จะมียุภาคนาขนาดเล็กที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึง การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเมือง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานระหว่างวัดและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสร้างสรรค์ชุมชนในมิติการดูแลสุขภาพ(บุญรับ ศักดิ์มณี, 2546) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนด้วยวิถีพุทธนวัตกรรมการพัฒนาและทดลองเครื่องพ่นสารวิมุติในเตาเผาศพอัจฉริยะ จะถูกนำมาทดลองใช้ในชุมชนเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิด “เมืองน่าอยู่”(มนัส สุวรรณ, 2549) ก่อนที่จะนำมาใช้จริงในชุมชนจะมีการอบรมสัปรหรือให้สามารถใช้เตาเผาศพอัจฉริยะที่ได้ทำการพัฒนาขึ้น โดยการให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติ ที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็น กระบวนการให้การศึกษาแก่สัปรหรือโดยเฉพาะการสื่อความหมาย ที่จะช่วยแจ้งข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้เตาเผาศพอัจฉริยะ และยังสามารถสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่จะขึ้น โดยการสื่อความหมายสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การจัดศูนย์ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ การจัดทำแผ่นป้าย แผ่นพับโปสเตอร์ และคู่มือสื่อความหมาย พบว่า คู่มือสื่อความหมายจะได้เปรียบกว่า วิธีการสื่อความหมายด้วยวิธีการอื่นๆ นั่นคือไม่ใช้เงินทุนในการผลิตสูง ไม่สิ้นเปลืองบุคลากร สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ ซึ่งการสื่อความหมายโดยใช้คู่มือจะทำให้สัปรหรือได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเตาเผาศพอัจฉริยะ

จากนั้นจะมีการพัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพ เพื่อบรรณงค์ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ได้ตระหนักถึงโทษภัยของมลพิษจากการเผาศพ ประโยชน์จากการช่วยกันลดมลพิษ รวมไปถึงขั้นตอนกระบวนการวิธีลดมลพิษ เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบให้เกิดขึ้น จากนั้นจึงสร้างและขยายเครือข่ายการเผาศพเพื่อลดมลพิษในชุมชนแห่งอื่นด้วย โดยการพัฒนาระบบการจัดการปัญหาบนพื้นฐานปรัชญา แนวคิด และหลักการของ “เมืองน่าอยู่” เพื่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดี ชุมชนปลอดมลพิษ ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นทั้งในด้านสุขภาพทางกายและสุขภาพทางใจในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพ
2. เพื่อขับเคลื่อนระบบการจัดการเผาศพ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และการสร้างเครือข่ายการเผาศพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมสู่ชุมชนเมืองน่าอยู่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต” ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการภาคสนาม (Action Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตัวแทนจากพระสงฆ์ หน่วยงานราชการ ทั้ง กรมอนามัย และกรมควบคุมมลพิษ และภาคประชาชน จำนวน 50 รูป/คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) เพื่อนำเสนอข้อมูลเวทีต่อสนทนากลุ่มย่อย (focus Group Discussion) การจัดสัมมนาและการสังเคราะห์ข้อมูลเข้าสู่กระบวนการพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 รูป/คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ประชากรศึกษาเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์หรือผู้นำศาสนา ผู้บริหารภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น และตัวแทนชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่วัดจันทร์ ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. กลุ่มพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนา	จำนวน 10 รูป
2. กลุ่มผู้นำชุมชน	จำนวน 5 คน
3. กลุ่มตัวแทนชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/นักวิชาการ	จำนวน 5 คน
4. กลุ่มคนที่ร่วมกิจกรรม	จำนวน 30 คน
รวม	จำนวน 50 รูป/ คน

สรุปผลการวิจัย

1. พัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพ
 - 1.1 สื่อสารความรู้มลพิษจากการเผาศพ

เขม่าและควัน คือกลุ่มของอนุภาคคาร์บอนที่เป็นผลจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ของไฮโดรคาร์บอน ซึ่งในการเผาศพมักจะมีควันสีดำซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ของน้ำมันดีเซลที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงรวมถึงวัสดุอื่นๆ เช่น โลงศพ พวงหรีด ฯลฯ ที่มีไถ่เข้าไปในเตาเผาศพด้วย จะทำให้เกิดกลิ่นที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการเผาไหม้ตัวศพที่มีการฉีดสารฟอร์มาลีนเพื่อป้องกันไม่ให้ศพเน่า และยังมีวัสดุต่างๆ ที่ไถ่ลงไปในเตาเผาศพ เช่น พลาสติก พวงหรีด เป็นต้น

1.2 สื่อสารการบริหารจัดการรูปแบบการเผาศพ

ทางวัดควรดำเนินการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ อาจจะมีการเริ่มต้นกล่าวถึงมลภาวะจากการฃาปนกิจที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากฝุ่นละออง แก๊สพิษ ส่งผลต่อระบบทางเดินหายใจ สุขภาพที่ย่ำแย่ เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและช่วยกันลดมลภาวะ ถ้าจะพัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพควรจะทำให้ทันยุคทันสมัย สะดวกทุกที่ทุกเวลาโดยใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ อาจจะเป็นแอปพลิเคชัน เพื่อให้ทุกคนได้เข้าถึงได้ง่ายสะดวกแค่ ปลายนิ้ว มีขั้นตอนการใช้งานแบบ checklist ที่ทำให้ผู้ดูแลการฃาปนกิจสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ง่ายยิ่งขึ้น และพัฒนาระบบการทำงานผ่านมือถือหรือแท็บเล็ต รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการเผาศพในแต่ละครั้ง เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงพิษภัยที่เกิดขึ้นจะได้ช่วยกันรณรงค์ในการพยายามที่จะรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้ที่กล่าวว้รวมอยู่ในแอปพลิเคชันเดียวที่สะดวกและง่ายที่สุดแล้ว เป็นการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสังคมของทางวัดด้วย

1.3 สื่อสารและขั้นตอนพิธีฃาปนกิจศพ

การสื่อสารเรื่องพิธีกรรมและหลักการปฏิบัติ เพื่อให้ชาวพุทธได้เข้าใจถึงพิธีกรรม ซึ่งการสื่อสารเรื่องพิธีกรรมที่กล่าวมานั้น ยังเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้ที่จะทำหน้าที่นักรจัดการฃาปนกิจ(สัปเหร่อ) ได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติและถ่ายทอดพิธีกรรมต่างๆ ให้รุ่นต่อไปได้นั้น ปัจจุบันนี้พิธีกรรมเหล่านี้ ยังเป็นการถ่ายทอดหรือสืบทอดกันโดยบรรพบุรุษ หรือญาติพี่น้อง แต่ยังขาดคู่มือการสื่อสารหรือการปฏิบัติ ควรจะมีคู่มือการปฏิบัติจะเป็นแนวทางเดียวกัน

1.4 พัฒนาชุดการสื่อสารของวัด

การพัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนได้รับรู้ด้านมลพิษทางอากาศจากเตาเผาศพ และเพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจัดหาหรือติดตั้งเตาเผาศพที่มีมลพิษต่ำมาใช้เผาศพเพื่อลดปัญหามลพิษทางอากาศและความเดือดร้อนรำคาญของชุมชนในบริเวณใกล้เคียง ชุดการสื่อสารควรเน้นการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในวัดและการระบายนมลพิษจากวัดออกสู่ชุมชน รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมลพิษ และการเลือกใช้เตาเผาศพที่ช่วยลดมลพิษโดยการพัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพผ่านเทคโนโลยีสมัย

การสื่อสารควรเป็นไปแบบสองทางคือ สามารถตอบโต้หรือซักถามได้ตลอดเวลาเกี่ยวกับระบบหรือขั้นตอนการใช้งานเตาเผาศพ ซึ่งช่วงแรกในการใช้งานอาจต้องคอยตอบข้อซักถามหรือแก้ปัญหาค่อนข้างมาก ซึ่งหากได้ทดลองปฏิบัติจริงแล้วก็จะทำให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น ทีมงานที่จัดทำโครงการ ควรมีการติดตามคอยช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานฃาปนกิจด้วยการพัฒนาชุดการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจและต้องการสื่อถึงองค์ประกอบในการเผาศพ อาจแบ่งได้ 2 ลักษณะดังนี้

1. การพัฒนาชุดการสื่อสารสำหรับประชาชนทั่วไป ควรมีลักษณะที่เข้าใจได้ง่าย มีรูปแบบ ที่ชัดเจน มีสีสันที่น่าน่าอ่าน อาจจะเป็นแผ่นพับ โปสเตอร์ ทางเว็บไซต์ออนไลน์ แอปพลิเคชัน หรืออยู่ในรูปแบบคลิปวิดีโอที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ชัดเจน อธิบายถึงภัยเจ็บจากสารพิษส่งผลต่อสุขภาพชุมชน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหา

2. การพัฒนาชุดการสื่อสารสำหรับเจ้าหน้าที่ นักบริหารจัดการเมรุ (สัปเหร่อ) มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเผาศพ ดังนั้น ชุดการสื่อสาร จึงมีความสำคัญต่อการเผยแพร่องค์ความรู้แก่ประชาชน จึงควรจัดการอบรมให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีการในการเผาศพ เพื่อให้เกิดมลพิษน้อยที่สุด โดยควบคุมมลพิษ หรือการใช้เทคโนโลยีการเผาไหม้ที่สมบูรณ์

เพื่อขับเคลื่อนระบบการจัดการเผาศพ

การที่จะขับเคลื่อนระบบการจัดการเผาศพอย่างมีประสิทธิภาพควรมีการจัดการในลักษณะดังต่อไปนี้

1. จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการและให้ความรู้แก่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจาปนกิจศพเกี่ยวกับการใช้เตาเผาศพเพื่อลดมลพิษที่เกิดขึ้น

2. ขอความร่วมมือและประสานงานไปยังทุกภาคส่วนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการนี้ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหามลภาวะทางอากาศที่เกิดขึ้นจากการเผาศพที่จะส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย ชีวิตและสิ่งแวดล้อม และเป็นเรื่องที่ต้องช่วยกันทุกภาคส่วนจึงจะประสบผลสำเร็จ

3. การนำเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการเพื่อที่จะเก็บข้อมูล ประชาสัมพันธ์และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารของแต่ละฝ่ายงาน

4. มีการติดตามผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการวัดและประเมินผลเพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น

1.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และการสร้างเครือข่ายการเผาศพ

ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากความไม่เข้าใจของประชาชน ขาดข้อมูลที่ทางวัดควรนำข้อมูลเหล่านี้เปิดเผยและเผยแพร่ และอีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญคือ งบประมาณการก่อสร้าง และความเชื่อของชุมชนเรื่องการเผาสีของ เสื้อผ้า อุปกรณ์ของใช้ผู้เสียชีวิต จะต้องเผาไปให้เพื่อเตรียมเป็นเสบียงไปใช้ในสุคติภพ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ก็เป็นปัญหาและอุปสรรค ที่จะสร้างเครือข่ายการเผาศพ โดยลดขั้นตอนบางอย่าง เช่น ลดการใช้พวงหรีดดอกไม้สด งดการประดับโลงศพที่เป็นลายเทพนม จะทำอย่างไรให้ญาติผู้เสียชีวิตได้เข้าใจและปฏิบัติตาม ถ้าหากวัดในชุมชนเมือง ได้ศึกษาข้อมูลแล้ว อาจจะขยายผลการศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายการเผาศพ จะต้องเร่งทำความเข้าใจเผยแพร่ข้อมูลประโยชน์และโทษให้ประชาชนได้เห็นความเป็นจริง ถ้าหากไม่สามารถชี้แจงได้คงเป็นปัญหาต่อไป อยากที่จะแก้ปัญหาได้และอีกประเด็นที่น่าสนใจคือการสร้างแรงจูงใจ อยากให้เยาวชนรุ่นใหม่สนใจอาชีพทางเลือก คือ นักบริหารจัดการเมรุ (สัปเหร่อ) ประจำวัดต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ยังต้องการนักบริหารจัดการเมรุ (สัปเหร่อ) สามารถปฏิบัติได้ตามหลักการและวิธีการที่ถูกต้อง มีความรู้ด้านพิธีกรรม และการดูแลรักษาเมรุ เพื่อให้เตาเผาศพมีประสิทธิภาพการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ ไม่ก่อให้เกิดมลพิษอากาศ สร้างความสำราญให้กับชุมชนใกล้เคียง เป็นผลดีต่อสุขภาพของครุวมของชุมชนและพระสงฆ์ด้วย

การจัดการอบรมเรื่องการเผาศพไร้มลพิษให้กับเยาวชน ซึ่งมีนักศึกษาเข้าโครงการนี้ ทั้งนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชาย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เข้าร่วม 45 คน เป็นชายโครงการฝึกอบรมจากโครงการอบรมสำหรับผู้ต้องขัง ใช้ชื่อว่า “กิจกรรมเจ้าหน้าที่จาปนสถาน” “สัปเหร่อ” และกิจกรรมหลักมีคณายน้อยดังนี้

1. กิจกรรมมัคนายก เพื่อให้ผู้ร่วมอบรมครั้งนี้ได้ได้ศึกษา เรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของไทย ที่มีความผูกพันกับศาสนาพุทธมาอย่างยาวนาน เป็นกิจกรรม ที่ใช้ในการอบรม สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. กิจกรรมสำหรับการอบรมเจ้าหน้าที่มาปณสถาน หรืออบรมเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพสัปเหร่อของนักศึกษา หรือประชาชนทั่วไปครั้งนี้ใช้เวลาอบรมทั้งหมดจำนวน 30 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2564 นอกจากได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีแล้วยังมีการสาธิตเสมือนจริงอีกด้วย จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้ เพื่อสร้างสัปเหร่อต้นแบบ

การอภิปรายผล

ผู้วิจัย พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมสู่ชุมชนเมืองน่าอยู่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพ

1.1 สื่อสารความรู้มลพิษจากการเผาศพ

เขม่าและควัน คือกลุ่มของอนุภาคคาร์บอนที่เป็นผลจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ของไฮโดรคาร์บอน ซึ่งในการเผาศพมักจะมีควันสีดำซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ของน้ำมันดีเซลที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงรวมถึงวัสดุอื่นๆ เช่น โลงศพ พวงหรีด ฯลฯ ที่มีไถ่เข้าไปในเตาเผาศพด้วย จะทำให้เกิดกลิ่นที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการเผาไหม้ตัวศพที่มีการฉีดสารฟอร์มาลีนเพื่อป้องกันไม่ให้ศพเน่า และยังมีวัสดุต่างๆ ที่ใส่ลงไปในเตาเผาศพ เช่น พลาสติก พวงหรีด เป็นต้น

1.2 สื่อสารการบริหารจัดการรูปแบบการเผาศพ

ทางวัดควรดำเนินการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ อาจจะมีการเริ่มต้นกล่าวถึงมลภาวะจากการฦาปนกิจที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากฝุ่นละออง แก๊สพิษ ส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ สุขภาพที่ย่ำแย่ เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและช่วยกันลดมลภาวะ ถ้าจะพัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพควรจะทำให้ทันยุคทันสมัย สะดวกทุกที่ทุกเวลาโดยใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ อาจจะทำเป็นแอปพลิเคชัน เพื่อให้ทุกคนได้เข้าถึงได้ง่ายสะดวกแค่ ปลายนิ้ว มีขั้นตอนการใช้งานแบบ checklist ที่ทำให้ผู้ดูแลการฦาปนกิจสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ง่ายยิ่งขึ้น และพัฒนาระบบการทำงานผ่านมือถือหรือแท็บเล็ต รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการเผาศพในแต่ละครั้ง เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงพิษภัยที่เกิดขึ้นจะได้ช่วยกันรณรงค์ในการพยายามที่จะรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้ที่กล่าวว่รวมอยู่ในแอปพลิเคชันเดียวที่สะดวกและง่ายที่สุดแล้ว เป็นการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสังคมของทางวัดด้วย

1.3 สื่อสารและขั้นตอนพิธีฦาปนกิจศพ

การสื่อสารเรื่องพิธีกรรมและหลักการปฏิบัติ เพื่อให้ชาวพุทธได้เข้าใจถึงพิธีกรรม ซึ่งการสื่อเรื่องพิธีกรรมที่กล่าวมานั้น ยังเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้ที่จะทำหน้าที่นักรับจัดการเมรุ(สัปเหร่อ) ได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติและถ่ายทอดพิธีกรรมต่างๆ ให้รุ่นต่อไปได้นั้น ปัจจุบันนี้พิธีกรรมเหล่านี้ ยังเป็นการถ่ายทอด

หรือสืบทอดกันโดยบรรพบุรุษ หรือญาติพี่น้อง แต่ยังคงขาดคู่มือการสื่อสารหรือการปฏิบัติ ควรจะมีการปฏิบัติจะปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน

1.4 พัฒนาชุดการสื่อสารของวัด

การพัฒนาชุดการสื่อสารในการเทศน์ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนได้รับรู้ด้านมลพิษทางอากาศจากเตาเผาศพ และเพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจัดหาหรือติดตั้งเตาเผาศพที่มีมลพิษต่ำมาใช้เผาศพเพื่อลดปัญหามลพิษทางอากาศและความเดือดร้อนรำคาญของชุมชนในบริเวณใกล้เคียง ชุดการสื่อสารควรเน้นการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในวัดและการระบายนมลพิษจากวัดออกสู่ชุมชน รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมลพิษ และการเลือกใช้เตาเผาศพที่ช่วยลดมลพิษโดยการพัฒนาชุดการสื่อสารในการเทศน์ผ่านเทคโนโลยีสมัย

การสื่อสารควรเป็นไปแบบสองทางคือ สามารถตอบโต้หรือซักถามได้ตลอดเวลาเกี่ยวกับระบบหรือขั้นตอนการใช้งานเตาเผาศพ ซึ่งช่วงแรกในการใช้งานอาจต้องคอยตอบข้อซักถามหรือแก้ปัญหาค่อนข้างมาก ซึ่งหากได้ทดลองปฏิบัติจริงแล้วก็จะทำให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น ทีมงานที่จัดทำโครงการ ควรมีการติดตามคอยช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานฌาปนกิจด้วยการพัฒนาชุดการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจและต้องการสื่อถึงองค์ประกอบในการเทศน์ อาจแบ่งได้ 2 ลักษณะดังนี้

1. การพัฒนาชุดการสื่อสารสำหรับประชาชนทั่วไป ควรมีลักษณะที่เข้าใจได้ง่าย มีรูปแบบ ที่ชัดเจน มีสีสันที่น่าน่าอ่าน อาจจะเป็นแผ่นพับ โปสเตอร์ ทางเว็บไซต์ออนไลน์ แอปพลิเคชัน หรืออยู่ในรูปแบบคลิปวิดีโอที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ชัดเจน อธิบายถึงภัยเงียบจากสารพิษส่งผลต่อสุขภาพชุมชน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหา

ร่วมกัน

2. การพัฒนาชุดการสื่อสารสำหรับเจ้าหน้าที่ นักบริหารจัดการเมรุ (สัปเหร่อ) มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเผาศพ ดังนั้น ชุดการสื่อสาร จึงมีความสำคัญต่อการเผยแพร่องค์ความรู้แก่ประชาชน จึงควรจัดการอบรมให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีการในการเผาศพ เพื่อให้เกิดมลพิษน้อยที่สุด โดยควบคุมมลพิษ หรือการใช้เทคโนโลยีการเผาไหม้ที่สมบูรณ์แต่ให้สอดคล้องกับศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี สอดคล้องกับแนวคิดของวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเลิกธรรมเนียมเลี้ยว เหล้าในประเพณีงานศพของชุมชนบ้านตัว อำเภอลำหลัก จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า ผลกระทบต่อชุมชนหลังการดำเนินกิจกรรมงดเหล้าในงานศพ มีผลกระทบเชิงบวก 3 ด้าน คือ ด้านการลดค่าใช้จ่าย เกิดรูปแบบงานศพแบบประหยัด ตลอดจนสามารถพึ่งตนเองได้ ด้านการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านสามัคคี เสียสละ อดทน อดกลั้น ประหยัด ซื่อสัตย์ มีสัจจะ ให้เกียรติกัน เมตตาช่วยเหลือกัน ของประชาชนในตำบล และด้านการตื่นตัวเรื่องสร้างเครือข่ายสุขภาพ กลุ่ม ชมรม ทำความดีในด้านต่างๆ(วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์,2551)

เพื่อขับเคลื่อนระบบการจัดการเผาศพการที่จะขับเคลื่อนระบบการจัดการเผาศพอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดการในลักษณะดังต่อไปนี้

1. จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการและให้ความรู้แก่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการฌาปนกิจศพเกี่ยวกับการใช้เตาเผาศพเพื่อลดมลพิษที่เกิดขึ้น

2. ขอความร่วมมือและประสานงานไปยังทุกภาคส่วนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการนี้ ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหามลภาวะทางอากาศที่เกิดขึ้นจากการ เผาเศษพืชที่จะส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย ชีวิตและสิ่งแวดล้อม และเป็นเรื่องที่ต้องช่วยกันทุกภาคส่วนจึงจะ ประสบผลสำเร็จ

3. การนำเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการเพื่อที่จะเก็บ ข้อมูล ประชาสัมพันธ์และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารของแต่ละฝ่ายงาน

4. มีการติดตามผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการวัดและประเมินผลเพื่อจะได้ทราบ ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น สอดคล้อง กับ การศึกษาวิจัยอรรถรรณ ภัสสรศิริศึกษา สถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการศพในเขตกรุงเทพมหานครและ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังศึกษาความคิดเห็นและแนวคิดของประชากรในการจัดการศพ และแนวทาง ในการลดมลภาวะที่เกิดจากกิจกรรมการจัดการศพ โดยคำนึงถึงความสำคัญทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจสอดคล้องแนวคิด บุรินทร์ รุจจนพันธุ์และคณะ ศึกษา “การจัดการงานศพโดยยึดหลักเศรษฐกิจ พอเพียง บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง” พบว่า ประเด็นข้อตกลงเกี่ยวกับรูปแบบ การจัดการ งานศพโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านไหล่หินจำนวน 16 ข้อ คือ (1) ควบคุมไม่ให้ อาหาร รั่วไหล (2) ใช้เครื่องปรุงพอประมาณ (3) ลดน้ำอัดลมเป็นน้ำเปล่า (4) ลดอาหารว่าง (5) เตรียมเตียง อย่าง พอประมาณ (6) ลดสุรา (7) งดเล่นการพนัน (8) งดจ้างวงดนตรี (9) ใช้ดอกไม้แห้งในหมู่บ้าน (10) ใช้ โครงปราสาท ถาวร (11) ยืมโลงทองที่สวยงามมาครอบโลงจริง (12) เก็บศพประมาณ 4 คืน 5 วัน (13) จัดผ้า บังสุกุล อย่างพอประมาณ (14) งดการจุดพลุและบั้งไฟ (15) ควรเปลี่ยนสำหรับเป็นเงิน (16) ควรให้เงินสดแทน พวงหรีด ส่วนประเด็นเพิ่มเติมจากการขยายผลมีจำนวน 3 ประเด็นคือ (1) เผาศพในเมรุ (2) งดจุดธูปในบ้าน (3) งดชิงโชคจากโพรยทาน ซึ่งเป็นประเพณีที่ได้รับการยอมรับผ่านเวทีประชาคมในหลายระดับ และนำ ประเด็นข้อตกลงที่ได้ไปขยายผลสู่ 4 หมู่บ้านใกล้เคียงเป็นเครื่องมือให้กับผู้นำ มัคทายก ผู้สูงอายุ แม่บ้าน ครู และกรรมการหมู่บ้านนำไปขยายประเด็นที่ต้องการจัดการในหมู่บ้านของตนต่อไป(บุรินทร์ รุจจนพันธุ์,2551) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และการสร้างเครือข่ายการเผาศพ

ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากความไม่เข้าใจของประชาชน ขาดข้อมูลที่ทางวัดควรนำข้อมูลเหล่านี้ เปิดเผยและเผยแพร่ และอีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญคือ งบประมาณการก่อสร้าง และความเชื่อของชุมชนเรื่องการ เผาสิ่งของ เสื้อผ้า อุปกรณ์ของผู้เสียชีวิต จะต้องเผาไปให้เพื่อเตรียมเป็นเสบียงไปใช้ในสุคติภพ ซึ่งความเชื่อ เหล่านี้ก็เป็นปัญหาและอุปสรรค ที่จะสร้างเครือข่ายการเผาศพ โดยลดขั้นตอนบางอย่าง เช่น ลดการใช้พวง หรีดดอกไม้สด งดการประดับโลงศพที่เป็นลายเทพนม จะทำอย่างไรให้ญาติผู้เสียชีวิตได้เข้าใจและปฏิบัติตาม ถ้าหากวัดในชุมชนเมือง ได้ศึกษาข้อมูลแล้ว อยากจะขยายผลการศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายการเผาศพ จะต้อง เร่งทำความเข้าใจเผยแพร่ข้อมูลประโยชน์และโทษให้ประชาชนได้เห็นความเป็นจริง ถ้าหากไม่สามารถชี้แจงได้ คงเป็นปัญหาต่อไป อยากที่จะแก้ปัญหาได้และอีกประเด็นที่น่าสนใจคือการสร้างแรงจูงใจ อยากให้เยาวชนรุ่น ใหม่สนใจอาชีพทางเลือก คือ นักบริหารจัดการเมรุ (สัปเหร่อ) ประจำวัดต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล ยังต้องการนักบริหารจัดการเมรุ (สัปเหร่อ) สามารถปฏิบัติได้ตามหลักการและวิธีการที่ถูกต้อง มี

ความรู้ด้านพิธีกรรม และการดูแลรักษาเมรุ เพื่อให้เตาเผาศพมีประสิทธิภาพการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ ไม่ก่อให้เกิดมลพิษอากาศ สร้างความสำราญให้กับชุมชนใกล้เคียง เป็นผลดีต่อสุขภาพองค์กรรวมของชุมชนและพระสงฆ์ด้วย การจัดการอบรมเรื่องการเผาศพไร้มลพิษให้กับเยาวชน ซึ่งมีนักศึกษาเข้าโครงการนี้ ทั้งนักศึกษาหญิง และนักศึกษาชาย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เข้าร่วม 45 คน เป็นชายโครงการฝึกอบรมจากโครงการอบรมสำหรับผู้ต้องขัง ใช้ชื่อว่า “กิจกรรมเจ้าหน้าที่ฌาปนสถาน” “สัปเหร่อ” และกิจกรรมหลักมีค่านายกน้อย ดังนี้

1. กิจกรรมมัคนายก เพื่อให้ผู้ร่วมอบรมครั้งนี้ได้ได้ศึกษา เรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของไทย ที่มีความผูกพันกับศาสนาพุทธมาอย่างยาวนาน เป็นกิจกรรม ที่ใช้ในการอบรม สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. กิจกรรมสำหรับการอบรมเจ้าหน้าที่ฌาปนสถาน หรืออบรมเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพสัปเหร่อของนักศึกษา หรือประชาชนทั่วไปครั้งนี้ใช้เวลาอบรมทั้งหมดจำนวน 30 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2564 นอกจากได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีแล้วยังมีการสาธิตเสมือนจริงอีกด้วย จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้ เพื่อสร้างสัปเหร่อต้นแบบ สอดคล้องกับ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเลิกระเบียบนิยมเลี้ยว เหล่าในประเพณีงานศพของชุมชนบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่าผลกระทบต่อชุมชนหลังการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในงานศพ มีผลกระทบเชิงบวก 3 ด้าน คือ ด้านการลดค่าใช้จ่าย เกิดรูปแบบงานศพแบบประหยัด ตลอดจนสามารถพึ่งตนเองได้ ด้านการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านสามัคคี เสียสละ อดทน อดกลั้น ประหยัด ซื่อสัตย์ มีสัจจะ ให้เกียรติกัน เมตตาช่วยเหลือกัน ของประชาชนในตำบล และด้านการตื่นตัวเรื่องสร้างเครือข่ายสุขภาพ กลุ่ม ชมรม ทำความดีในด้านต่าง (วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์, 2551)

ข้อเสนอแนะ

1. เชนนโยบาย

1) องค์กรภาครัฐที่รับผิดชอบเรื่องแวดล้อม ควรกำหนดโครงสร้างการทำงานนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ให้ชัดเจน และวางมาตรการให้ทางวัดได้ปฏิบัติ เพื่อให้ง่ายต่อการทำงานและเป็นการส่งเสริมการทำงานยังรุ่นต่อไปและควรมีหลักสูตรการอบรมอาชีพสัปเหร่อ (นักบริหารจัดการเมรุ) โดยมีการอบรมไปประกอบวิชาชีพ

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐและเอกชน และวัด ควรให้การสนับสนุนโครงการจัดการอบรมไปประกอบวิชาชีพสัปเหร่อ (นักบริหารจัดการเมรุ) เพื่อยกระดับวิชาชีพเชิงปฏิบัติการ

3) หน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้นำไปเผยแพร่ในวงกว้าง เพื่อประชาสัมพันธ์และชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการเผาศพที่จะก่อให้เกิดมลพิษและส่งผลเสียต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมถึงขั้นตอนและวิธีการจัดการเผาศพที่ถูกต้องและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2. ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพสัปเหร่อให้ได้รับการอบรม หรือมีใบประกอบวิชาชีพอย่างถูกต้องและมีมาตรฐานในการทำงานและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนวัด หรือชุมชนที่ยังใช้เชิงตะกอนเผาศพ โดยเฉพาะการออกกฎบังคับการเผาศพในชุมชนเมือง ควรมีนโยบายรองรับการเปลี่ยนการจัดการงานศพให้มีรูปแบบการปฏิบัติและเตาเผาศพที่ได้มาตรฐาน

3. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยและคณะ ขอเสนอประเด็นที่น่าสนใจในการวิจัย คือ

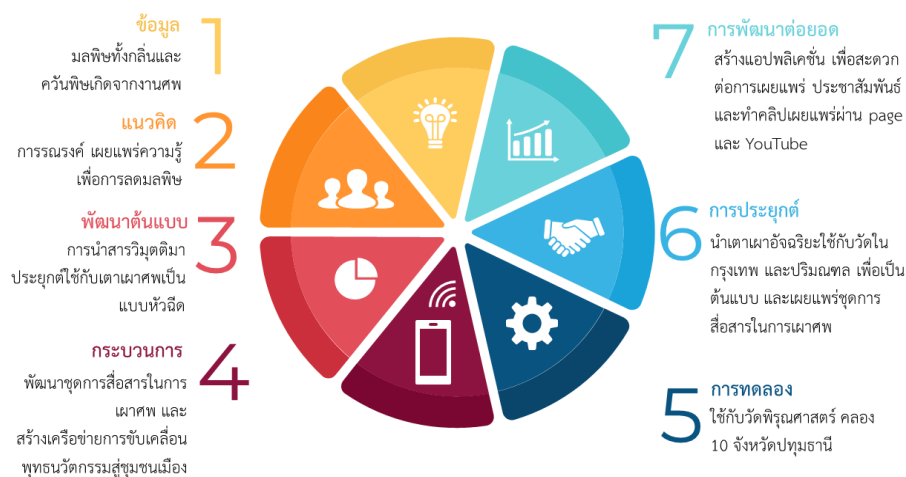
- 1) การศึกษาเรื่องการเครือข่ายการเผยแพร่รูปแบบการมานปกิจศพในสังคมไทย
- 2) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานเครือข่ายรูปแบบการมานปกิจศพด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่
- 3) การศึกษาการสร้างเครือข่ายการเผยแพร่รูปแบบการมานปกิจศพด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ของวัดและชุมชนเมือง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก และการเสวนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมมลพิษ พบว่า การจัดงานศพ ซึ่งมีการมอบพวงหรีดเพื่อไว้อาลัยแก่ผู้เสียชีวิต จนถึงขั้นตอนการเผาศพ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างมลพิษทางอากาศ และกลิ่น

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย คือ แนวทางการส่งเสริมการขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมสู่ชุมชนเมืองน่าอยู่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ชุดการสื่อสารในการเผาศพ ซึ่งประกอบด้วย 1) ขั้นตอนพิธีมาปนกิจศพ 2) การบริหารจัดการรูปแบบการเผาศพ 3) ความรู้เกี่ยวกับมลพิษจากการเผาศพ 4) การใช้สารวิมุติและเตาอัจฉริยะในการเผาศพ ซึ่งจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม และจะสามารถพัฒนาเพื่อสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันในมือถือ หรือลงในเพจของเครือข่ายระบบการจัดการเผาศพ เพื่อความสะดวกต่อการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ความรู้ในการจัดงานศพ

มลพิษทั้งกลิ่นและควันพิษเกิดจากงานศพ แต่การรับรู้ หรือความสนใจในเรื่องนี้มีน้อย นอกจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเผาศพ ทั้งควันและกลิ่นและเกิดการฟ้องร้อง ดังนั้น การรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ เพื่อการลดมลพิษ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในเรื่องพิธีการบำเพ็ญกุศลที่วัด สวดอธิธรรม และการเผาศพ การพัฒนาต้นแบบในงานวิจัย คือ การนำสารวิมุติมาประยุกต์ใช้กับเตาเผาศพเป็นแบบหัวฉีด พัฒนาชุดการสื่อสารในการเผาศพ และสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมสู่ชุมชนเมือง มีการทดลองใช้เตาเผาศพ โดยติดตั้งเตาเผาศพที่วัดพุทธศาสตร์ คลอง 10 จังหวัดปทุมธานี โดยมีการใช้จริง โดยได้รับการอนุญาตจากญาติของผู้เสียชีวิต ผลการทดลองเป็นที่น่าพอใจ ในการประยุกต์ใช้ในลำดับต่อไปคือ การนำเตาเผาอัจฉริยะใช้กับวัดในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เพื่อเป็นต้นแบบ และเผยแพร่ชุดการสื่อสารในการเผาศพ และการพัฒนาต่อยอดที่คณะวิจัยคาดหวัง คือ การสร้างแอปพลิเคชัน เพื่อสะดวกต่อการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และทำคลิปเผยแพร่ผ่าน page และ YouTube

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
ที่มา : พระครูโสภาสนทนทกิตติ, ผศ.ดร., 2564.

เอกสารอ้างอิง

- บุญรับ ศักดิ์มณี.(2541). การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน, กรุงเทพมหานคร : ประสานมิตร.
- บุรินทร์ รุจจนพันธุ์ และคณะ(2551). รูปแบบการจัดการงานศพโดยยึดหลักเศรษฐกิจ พอเพียงบ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง. รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- มนัส สุวรรณ,(2549). การจัดการสิ่งแวดล้อม : หลักการและแนวทาง. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์.(2551).การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเลิกระบบนิยมเลี้ยงเหล้าในประเพณี งานศพของชุมชนบ้านตัว อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร : ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา.